

A gyermek világa és a Szentírás

A Szentírás a hitre nevelés alapkönyve. Nemcsak azért, mert a katekézis bármely szintjén a legtöbb ismeretanyagot kínálja, hanem mert a Szentlélek munkája által a keresztyén hitismeret forrása, hitünk és életünk zsinórmértéke. Isten írott kijelentése Kálvin megfogalmazása szerint „a világot teremtő Isten a Szentírásban nyilatkoztatja ki nekünk önmagát s a Szentírásban van megmagyarázva, hogy mit kell Istenről gondolnunk, hogy téveteget utakon valami bizonytalan istenséget ne keressünk”.¹

A hitre nevelés célját sokan sokféleképpen megfogalmazták már, legalább egy dologban azonban mindannyian egyetérthetünk: nevelésünk célja, hogy a ránk bízottaknak segítsünk az önmagát kijelentő Istennel kapcsolatba kerülni. Ennek a kapcsolatnak a milyenségéről, mélységeiről, megjelenési formáiról már vitatkozhatunk, de ahhoz, hogy ez a kapcsolat valamilyen szinten létrejöhessen, elengedhetetlen feltétel és eszköz a Szentírás a katekézisben. Ezt különösebben indokolni aligha kell, annyira természetes és magától értetődő. Ahogy a keresztyén élet elképzelhetetlen a Szentírás ismerete, tanulmányozása, újra és újra történő felfedezése nélkül, hogyan lenne lehetséges a keresztyén hitre nevelés e könyv nélkül?

A fentiek elfogadása mellett mégis sokakban felmerül egy bizonytalan érzés: a Biblia olyan régi könyv, s olyan nehéz a gyerekek világához közel hozni, illetve a gyerekek életét a Biblia világához közelíteni. Szavait sokszor mi magunk sem értjük, a gyerekek pedig annyira sajátos módon gondolkodnak, s bizony sokszor nehezeket kérdeznek. A Szentírás anyaga több ezer évet ölel át, s már kétezer éve a kezünkben van – vajon nem túl nagy a szakadék a gyermek és az Írás világa között? Való igaz, a Biblia nehéz könyv, tele van nehéz gondolatokkal, a távoli múltban keletkezett szövegekkel, s bizony *nem a gyermekek nyelvén íródott*. „A Biblia nehéz nyelven beszél” – mondja az az Ingo Baldermann, aki a katekizáció minden formájában olyan erőteljesen hangsúlyozza a Bibliával való személyes és közvetlen foglalkozást. Majd így folytatja: „Nehéz nyelv ez a szó eredeti értelmében: akiknek könnyen forog a nyelvük, azok nincsenek ennek birtokában. Olyan nyelv ez, amely a vak botjának kopogásához hasonlóan jelzi, hogy szilárd talajon járunk... a mai olvasónak, ha ilyen szövegekkel foglalkozik, más olvasási magatartást kell megtanulnia. Az egyes szavaknak ott nagyobb a súlyuk, mint azokban a szövegekben, amelyeket egyébként veszünk olvasmányként a kezünkbe.”² Ha a felnőtt ember számára is nehéz nyelv a Biblia nyelve, hogyan lenne az a gyerekek számára, akik nemcsak a távoli múlt miatti nyelvi nehézségekkel küzdenek, hanem a felnőtt ember gondolkodási struktúráját sem birtokolják! Ezért sem véletlen, hogy ma annyi gyermekbiblia jelenik meg, amelyek igyekeznek valamilyen módon a gyermekek nyelvére lefordítani a bibliai történeteket. Ezekből nincs hiány, a kérdés csak az, hogy milyen felfogást tükröznek ezek a könyvek. Hiszen mindegyik értelmezi és feldolgozza az eredeti bibliai szövegeket. A rájuk irányuló igény mindenestre kifejezi azt a törekvést, hogy át kell hidalni azt a távolságot, amely a Biblia nehéz nyelve és a gyermekek mai világa között van.

Ha az egyik oldalon azt állítjuk, hogy a Biblia a felnőtt ember nyelvén íródott könyv, akkor a másik oldalra is figyelmet kell szentelnünk: *a gyermek nem kis felnőtt*. Ennek a jól ismert és hangoztatott ténynek a Bibliával való találkozásunkban is döntő jelentősége van. Anélkül, hogy a számtalan fejlődésmélet valamelyikét részleteznénk, röviden mégis érdemes annyit megjegyezni, hogy a gyermeknek úgy az értelmi, mint az érzelmi világa fokoza-

¹ Kálvin János: *A keresztyén vallás rendszere*. Pápa 1909. 65.

² Ingo Baldermann: *A Biblia, a tanulás könyve*. Ref. Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Bp. 1989. 110–114.

tos fejlődésen és változáson megy keresztül. A kettő szorosan összefügg és egymástól elválaszthatatlan. Annak a kisgyermeknek a hitbeli fejlődésére nézve, akinek hároméves kora körül épphogy kialakul az én-tudata, s mi máris az én megtagadásának szükségességét ecseteljük előtte, valószínűleg többet ártunk, mint használunk. De így van ez azzal a kisiskolással is, akinek konkrét gondolkodását absztrakt fejtegetésekkel tesszük próbára Isten mindenhatóságának és örökkévalóságának jellemzésével. A példák erősen túloznak, de talán mégis felhívják a figyelmet arra, hogy mennyire figyelembe kell vennünk a gyermek értelmi és érzelmi meghatározottságának a valóságát. Hitbeli és vallásos érzelmeinek a fejlődése ettől ugyanis elválaszthatatlan. Piaget rendszeréhez kapcsolódva, kitűnő tanulmányt közöl erről Kiss Tihamér László,³ aki elmondja, hogy a gyermek első találkozása Istennel a szüleivel való kapcsolatában gyökerezik. Az óvodáskor előtt még nem tud képet kialakítani Istentől, nem értheti meg a bibliai történeteket sem, hiszen saját személye és a külvilágból kapott információk kaotikusan egybefolynak. Viszont nagyon erős kötődésben él anyjával, szükségleteinek kielégítőjével, alapvető biztonságigényének megadójával. Ez az időszak természetesen nem mellékes hitbeli fejlődésére nézve, hiszen ahhoz, hogy valamiféle képet alkothasson Istentől, hogy Istent tisztelje és szeresse, ahhoz előzetesen ezeket az érzelmeket a szüleivel kapcsolatban kell hogy átélje. Az óvodáskor szemléletes és szituatív gondolkodása megjeleníti azt a szükségletet, hogy a gyermek a világ, a körülötte lévő történések jelenségeire magyarázatot keressen, de ez korából fakadóan még nagyon egocentrikus, énhhez viszonyított. Különleges, naiv gyermeki realizmusában aminek neve van, az kétségtelenül létezik is (Isten is, ha hall róla, hiszen neve van), illetve a szónak, a beszédnek mágikus ereje van, ami elhangzik, az úgy is van. Nem kérdés, hogy Isten csodái megtörténhettek-e vagy sem, ha Isten mondott valamit, az úgy is volt. Istentől az elképzelései antropomorf meghatározottságúak, hiszen valamilyen formában el kell őt képzelnie. Mindent önmagára vonatkoztat, a dolgok rá nézve jelentősek, az érdekli, ami vele kapcsolatos.⁴

Az iskoláskor hozza meg azt az újabb nagy változást az értelmi és érzelmi fejlődésben, ami természetesen meghatározza a hitbeli fejlődést is. Piaget rendszerénél maradván, a kisiskoláskor konkrét művelési gondolkodását (elemi gondolati műveletek) és normatív affektusait (jó–rossz, igazságos–igazságtalan megítélése) lassan felváltják a formális gondolati műveletek (konkrét tartalmaktól elvonatkoztatott formális-logikai műveletek kialakulása) és az „ideológiai” érzelmei (magas szintű intellektuális, erkölcsi, esztétikai érzelmei).⁵ A kisiskolás különösen érzékeny az igazságtalanságokra, eljut a szabályok lényegének megértéséhez, s fontosnak is tartja betartásukat, csak nagyon mereven, „fekete-fehér” módon alkalmazza azokat. A Szentíráshoz, Istenhez való viszonyulása is változik, hiszen kinőve a mesék világából, a naiv realitásból, izgató kérdéssé válik a történetek hitelessége, a rendkívüli helyzetek megmagyarázásának és megértésének igénye. Most már kérdés lesz, hogy mi miatt és hogyan történik a Bibliában, s a katekéta személyéhez kötődést megelőzi az információ hitelessége. A serdülőkorhoz érve egyre több az elvonatkoztatás, az absztrakció, s kérdés, hogy az „én” új megkeresésében hogyan kaphat helyet a katekézis evangéliumhirdetése.

Ezek a gondolatok csak jelzésszerűen utalnak arra, hogy a gyermekség olyan önálló életforma, amit csak önmagában érthetünk meg, s így is kell bánnunk vele, azaz nem szabad magunkhoz és a magunk mértékével mérni. A gyermek még sose volt felnőtt, csak mi voltunk gyermekek.⁶

³ Kiss Tihamér László: *A gyermek hitének és vallásos érzelmeinek kialakulása*. Theológiai Szemle 1990. 239–244.

⁴ *I.m.* 242–243.

⁵ *I.m.* 240.

⁶ „*Legeltesd az én bárányaimat*” – Gyermekmissziói munkások kézikönyve. Szerk.: Ecsedy A., Gyökössy E., I. Madarász L. Ref. Gyermekmissziói Szövetség, Bp. 1948. 72.

Ha a gyermekek világát és a Szentírás világát egymás mellé gondoljuk, akkor néhány nehézséggel feltétlenül szembetaláljuk magunkat. Egyrészt itt vannak a gyerekek, akik nagyon konkrétan gondolkodnak, akik sok mindent azonnal önmagukra vonatkoztatnak, s akik igazi kapcsolódási pont hiányában annyi mindent másként értenek, mint ahogyan azt mi szeretnénk átadni. Másrészt pedig itt van a Szentírás, amelyről hisszük, hogy kijelentését, üzenetét, tartalmát nem vonhatjuk meg a gyerekektől sem. S miközben e kettőt megpróbáljuk egymáshoz közelíteni, gondoljunk végig néhány csapdahelyzetet.

1. Bibliai történetek helyett olykor bibliai történelmet tanítunk⁷

A tények ismerete természetesen nagyon fontos a katekézisben is, hiszen enélkül a keresztyén hit teljesen ki lenne szolgáltatva a bizonytalan érzékleteknek. Isten cselekvésének, az evangéliumnak vannak tényei, amelyek kikerülhetetlenek, s éppúgy az evangélium lényegéhez tartoznak, mint bármi más. A tények, az adatok ismerete tudatosabbá teszi hitünket, megalapozottabbá Isten melletti döntésünket. Vannak, akik meg vannak győződve arról, hogy minél több történetet, adatot rögzítünk a gyerekek fejében, annál nagyobb segítséget adunk nekik a hitre jutás folyamatában. Ennek végletes megnyilvánulásként súlykoljuk az adatokat, a számokat, a neveket, s egy érték van: ki tud minél többet. Hányszor merülnek ki egy történethez kapcsolódó kérdéseink abban, hogy ki, kicsoda, kitől, mennyit, hányszor, hol, mi? Melyik bibliai könyvnek van a legtöbb fejezete, hogy hangzik a honfoglaláskor a Kánaánban talált népek sorrendje? Mi hány napig tartott, hány kürt volt, hány katona? A tények nagyon fontosak, mert hitelesítenek, de a tények nem csak adatok. A tényekbe bele tartozik az események hiteles ismerete, a Szentírás egész kontextusának a jelenléte is. Ha azonban csak az adatok burjánzanak tanításunkban, a felszérülő ifjútól elhangozhat a kérdés: ha már minden izráeli király nevét ismerem is, ha már pontosan tudom, hány évig élt Matuzsálem, mi hasznom van nekem ebből? Valójában ez a tanítási mód kerül a legkisebb előkészületbe: tényeket, adatokat sorolunk, a gyerekek pedig szívesen meghallgatnak egy történetet, főleg ha csak egy kicsit is érdekesen mondjuk, de egyszer megjegyezhetik, hogy ezt már jól ismerik, nem érdekli őket tovább.

2. A történetek alkalmazása, gyerekek világához kapcsolása és az üzenet lényege elcsúsznak egymás mellett

Általános tétel a katekétikában, hogy a Szentírás történeteit kapcsoljuk a gyerekek világához. Nemcsak egy utólagos alkalmazással, hanem egy ún. felvezető beszélgetéssel. „A katekézis sikere emberileg sokban múlik azon, hogy hogyan kezdődik. [...] A legfontosabb itt az, hogy a kérdéssel adjuk meg az irányt. Legjobb valamilyen »életes« problémával, esettel indítani az expozíciót” – írja Boross Géza.⁸ S milyen „életes” történetekkel találkozunk? Pl. Kain és Ábel történetéhez kapcsolódhatunk így: „Ugye előfordult már, hogy a testvéred is akart a játékkal játszani, s ezért elkezdtek veszekedni?” Vagy megkérdezhetjük az atyai áldást csalással megszerző Jákób történeténél: „Ugye loptál már el te is valamit? Azt vissza kell adni!” Követelmény, hogy ne beszéljünk el a fejük fölött, de ezt nagyon sokszor nagyon nehéz megvalósítani. Főleg ha olyan bibliai történetekre gondolunk, mint pl. a próféták bálványimádás elleni harcai, a fáraók, királyok kegyetlenkedései stb. A naív, gyermeki realitású, konkrét gondolkodású gyermek tapasztalati világához nem könnyű ezeket a történeteket odakapcsolni. Hiszen az ő tapasztalati világában címszavakban felsorolva olyan élményterületek jelennek meg, mint a szülői szeretet, egy kistestvér, óvoda, is-

⁷ Joanne L. Klink: *Naar de tred van de kinderen – De bijbel in de godsdienstpedagogiek*. G.F. Callenbach bv, Nijkerk 1981. 11–12.

⁸ Boross Géza: *Katechetika*. Bp. 1990. 185.

kola, félelmek, bizalom- és szeretetigény, barátságok, teljesítmény, nagyszülők, játszani az óvodában, felelni az iskolában stb.

Ha most kivételesen a gyerekek világa felől közelítünk a Szentíráshoz, azt kell látnunk, hogy a Bibliában kevés olyan történet van, amelyik ezekhez az élményterületekhez közvetlenül kapcsolódna. Nézzünk néhány párhuzamot:⁹

a) A szülői szeretet

A szülői szeretet a gyermeki élet első és legfontosabb szüksége, hiszen ebben a szeretetben kapja meg a gondoskodást, védelmet, oltalmat, biztonságot. A Bibliában vannak gyönyörű történetek arról, hogy a szülők hogyan szeretik gyermekeiket. Pl.: a sűnemi asszony és fia (2Kir 4,18–37), Jairus küzdelme lányáért (Mt 9,18–26), a kánaáni asszony és lánya (Mt 15,22–28), József és Mária menekítik a gyermek Jézust (Mt 2,13–14). Ezekben a történetekben nem hangzik el, hogy a szülők hogyan szeretik gyermeküket, de cselekedeteikből következtethetünk erre. Vannak azonban olyan történetek is, amelyek a gyermek szemével nézve legalábbis ellentmondások lehetnek. Ilyen pl. Ábrahám és Izsák története, amelyben Isten azt kéri Ábrahámától: „Fogd a fiadat, a te egyetlenedet, akit szeretsz, Izsákot, és menj el Mórija földjére, és áldozd fel ott égőáldozatul az egyik hegyen, amelyet majd megmondok neked!” (1Móz 22,2) Vagy gondoljunk Ézsau és Jákób történetére, amelyben Izsák Ézsaut, Rebeka viszont Jákóböt szerette (1Móz 25,28). Megjelennek nagyon sötét szülőképek is, gondoljunk arra az anyára, aki inkább kettévágatná a gyermeket, csak övé legyen az igazság (1Kir 3,26), vagy Saul királyra, aki Dávid iránti gyűlöletében még fiára, Jonatánra is lándzsával támad (1Sám 20,33). A gyerekek sokszor esnek áldozatul az uralkodói erőszaknak, gondoljunk a fáraó (2Móz 1) vagy Héródes betlehemi gyermekgyilkosságaira (Mt 2,16–18).

b) A gyermekek szeretete szüleik iránt

A bibliai történetekben arról is kevés szó esik, hogy a gyerekek hogyan szeretik szüleiket. Nem olvassuk arról, hogy Izsák, Jákób, Mózes, Dávid vagy maga Jézus hogyan szeretné a szüleit. Arról igen, hogy engedelmesek voltak, ezt még Jézussal kapcsolatban is olvassuk (Lk 2,51). Ugyanakkor ő az, aki mintegy elutasító magatartást vesz fel anyjával és testvéreivel szemben, kijelentve: „Az az én anyám és az én testvéreim azok, akik Isten igéjét hallgatják” (Lk 8,21). Mi tudjuk, hogy Jézus áttöri a vér szerinti rokonság elsődleges kötelékét, Isten országában új rendet és köteléket kínál, de ez messze van a gyerekek konkrét tapasztalásokon nyugvó élményvilágától. Az egyetlen történet, amelyikben kifejezetten szó van arról is, hogy a gyermek szereti szülőjét, a József-történet (1Móz 45–46). Amikor József viszontlátta apját, „a nyakába borult, és sokáig sírt a nyakába borulva” (1Móz 46,29). Talán nem véletlen, hogy ezt a történetet annyira szeretik a gyerekek, hiszen ebben a családban olyan kapcsolatok, feszültségek, elrendeződések vannak, amelyek a mai gyerekek számára is ismerősek lehetnek.

c) A gyermekek tapasztalata a félelem

Ezek a félelmek lehetnek reális félelmek, amire még szükségük is van, hiszen jelzi a veszélyt, amivel szemben így védekezni tudnak, s lehetnek ezek a félelmek irreálisak, amelyeknek nem sok közük van a valóságos veszélyekhez. A gyerekek nagyon sok mindentől félhetnek, aminek egyik oka lehet a bűntudat, ami a szülőkkel való szembesegülés, a szülők iránti érzelmekben megjelenő kétértékűség szülötte. Ez a bűntudat gyakran leválik tárgyáról, s belekapaszkodhat bármibe, aminek már nem sok köze van a félelem eredeti tár-

⁹ Joanna L. Klink: *Naar de tred de kinderen – De bijbel in de godsdienstpedagogiek*. G.F. Callenbach bv, Nijkerk 1981. 24.

gyához. Sokszor ettől sokkal bonyolultabb és áttételesebb a kapcsolat a félelem forrása és tárgya között. Sőt a félelem tanulható is, a szülők félelme, szorongása átragadhat a gyermekre.¹⁰ Még a történetek is lehetnek félelmetesek, hiszen a gyermeknek alapélménye a félelem. Jó, hogy van olyan történet a Bibliában, amelyikben feloldódik a félelem. A Mk 4,35–41 történetében azért győzetik le a félelem, mert Jézus maga is ott van a hajóban, s ő lecsendesíti a tengert. A konkrét gondolkodású gyerekek azonban szívesen firtatják, hogy Jézus lecsendesíti-e ma is a viharokat, vagy csak félelmünk viharait.

A gyermekek tapasztalati világa és a Szentírás történetei között valóban nagy a távolság. Vannak, akik azt mondják, hogy a mesék nem kevésbé különlegesek. Igen, csak hogy már a nagyóvodásokra jellemző a „kettős tudat” (Mérei–Binét), amely szerint beleélik magukat a történetbe, de nem tévesztik össze magukat a mesehőssel. Nyolc-kilenc éves kortól pedig olyan intenzív a valóságra irányulásuk, hogy pontosan tudják, meddig mese valami, s ettől valóság.¹¹ Nem lenne jó, ha a bibliai történetek is erre a sorsra jutnának, hiszen ezeknek alapvető közük van az ember valóságos világához.

Azt hangsúlyozottan ki kell mondanunk, hogy a gyerekek nem lehetnek olyan kicsik, hogy ne tudhatnának Istenről, a Teremtőről, az életet ajándékozóról, Jézus Krisztusról, aki önmaga a tökéletes szeretet, s a Szentlélekről, aki meglátatja velünk Isten tetteit. Ebben pedig a Szentírás alapkönyv. S nem azért, mert a történetek úgy vannak megírva, ahogy, hanem azért, mert a Bibliát Isten Szentléleke teszi kijelentéssé. Ebben a könyvben nem az a legfontosabb, hogy melyik ember hogyan viselkedik, mert akkor végeláthatatlanul lehet moralizálni, hanem az, hogy kicsoda Isten, s mit tesz ő az emberrel, az emberért. Ez a döntő: hogy mit mondunk Isten cselekvéséről. Milyennek látatjuk őt, milyen képet közvetítünk róla. Végül is azt kell mondanunk, hogy tulajdonképpen mindegy, milyen történetet választunk (a gyermek értelmi és érzelmi fejlettségét szem előtt tartva), ha az a kép, amit Istenről felmutatunk, az egész Írás Isten-képe. A gyermekkatekézisben is döntően fontos, hogy a katekéta hitében és imádságaiban megélt hiteles Isten-képet közvetítsen. Ez pedig sohasem lehet egyoldalú. Az özönvíz történetében nem egyszerűen a haragos, ítélkező Isten cselekszik, hanem ugyanaz az Úr, aki kegyelmes Noéhoz, s aki Krisztusként majd szenvedve szeret a golgotai kereszten. S hogy miként hozhatjuk ezt közel a gyerekekhez? Hasonlatként elképzelhetünk egy fát, amelyik egy kis ágacskával kezdődik, kicsi gyökerei vannak, előbb csak egy-kettő, majd mindez elkezd növekedni, terebélyesedni, míg végül erőteljes nagy fává lesz. A kis gyökerek jelképezhetik Isten oltalmazó, a gyerekeket is elfogadó szeretetét, amelyben mindannyiunkért lehajolt hozzánk. A gyerekeknek szükségük van erre, ahogy a biztonságra és táplálásra. Aztán növekedhet a fa, s a gyerekek is megláthatják, hogy Isten szeretete nem egy embert bálványozó szeretet, hanem aggódó, felelős, ha szükséges, ítéletet is gyakorló szeretet.

Ennek a képnek a közvetítésében a gyerekek szempontjából is segítségünkre van a Szentírás. Ennek legalább két oka van:

1. A Biblia nem elsősorban fogalmak gyűjteménye, hanem egy Történetet mond el, legnagyobb részt történetekben. A történet nem körülr, nem elemez, nem egyszerűen állít valamit, hanem az egymás után következő történések sajátos feszültségében elbeszél valamit. Sokféle funkciót tölthet be egy történet. Lehet tükör, amelyben az ember felismerheti saját helyzetét, indulatait, szükségleteit, lehet modell, amelyben meg lehet látni, hogy a különböző megoldások mit eredményeznek, lehet közvetítő, elmondhat, megfogalmazhat olyasmit, amire az ember egyébként nem jönne rá.¹² A történet a gyermekeket is segíti abban, hogy identifikálódjanak, részesévé váljanak a történetnek, együtt lüktessenek a történet sodrásá-

¹⁰ Vajda Zsuzsa: *Embergyermekek – gyermekember*. Göncöl Kiadó Kft., Bp. Év nélkül. 114–115.

¹¹ Mérei Ferenc–Binét Ágnes: *Gyermeklélektan*. Gondolat, Bp. 1993. 7. kiadás. 244, 253.

¹² Nossrat Peseschkian: *A tudós meg a tehéncsár*. Helikon 1990. 37–38.

val. A kisgyermek már a folyamatos beszéd megjelenése előtt igénylik a rövid, de összefüggő történeteket, a harmadik évtől pedig a hétköznapi és a mesetörténetek mindennapi „kenyerükké” válnak. Énközpontú világukban ezek tájékozódási és élményfeldolgozási lehetőséget kínálnak, a maguk mítoszmaradványaival, a társadalmi tapasztalatok sűrítéseivel, az ismétlődés biztonságával, a veszélybe kerülés és megmenekülés motívumaival. Jóllehet később kinőnek a mesék világából, de a történetek iránti vonzódás megmarad, csak fontos lesz azok hitelessége, igaz volta. Lehet az rendkívüli, a mindennapostól eltérő, csak legyen értelmileg és érzelmileg is megközelíthető. Ezért olyan ajándék, hogy Isten kijelentése egy történetben áll előttünk, mégpedig az ő cselekvésének történetében. Az ő „dolga” a világgal egy történet, amelynek íve a teremtéstől az újjáteremtésig hajlik, s amelynek csúcspontja Jézus Krisztus váltságmunkája. Ez a történet is történetekben áll előttünk, a Szentírás számtalan története ebben az egyben találja meg megfelelő helyét. Ábrahám, Jákób, Zákus, Jairus történetének nem az a legdöntőbb mozzanata, hogy mit mondanak el az emberről – kétségtelenül ez is –, hanem az, hogy mit tudhatunk meg a cselekvő Istenről. Ugyanakkor sűrítik a mindenkor emberi tapasztalatokat is – vagyis egyszerre rendkívüliek és valóságosak, mindennapi „kenyérre” válhatnak.

2. A bibliai történetek éppen azért írtak meg, hogy az ember magára vonatkoztassa őket. Nem egyszerűen a katarzisz élményét akarják nyújtani, hanem éppen hogy nyitott történetek, amelyek hívják az ember reakcióját. Nem elsősorban szépek, izgalmasak és jól végződnek, hanem aktivitásra, változásra serkentenek. Nem önmagukban hatnak, hanem nyitva maradnak és kérdeznak: mit tesz a történet hallgatója? Azoknak a gyerekeknek, akik még szívesen vonatkoztatnak magukra, nagyon is sokat mondhatnak ezek a történetek, ha segítjük őket abban, hogy a történetek üzenete valóban kapcsolódhasson az ő világukhoz.

S hogy a történet továbbadása mennyire életbevágóan fontos, arra hadd álljon itt egy régi legenda újra elbeszélve:

A könyv¹³

Egyszer, egy napon észrevette az ember, hogy baj van az élők világával: mindent háború és erőszak fenyeget. Elment hát a hegyekbe, egy régi barlanghoz. Meggyújtotta az áldozati tüzet, ahogy egykor Ábrahám tette, elmondta a régi imádságot, s íme: erőszak és halál elfordultak az emberektől. Újra éledt a világ, mint egykor Noé idejében.

Eltelt azonban egy újabb emberöltő, és újra csak pusztulás fenyegetett. Halál és éhség sújtotta a világot, hiszen nincsen új a nap alatt. Most már az embernek fia ment el a régi barlanghoz. Ott így szólt: Én nem tudok már áldozati tüzet gyújtani, csak a régi imádságot ismerem, az imát Isten irgalmáért. El is mondta az embernek fia, s íme, úgy múlt el a halál és éhség, miként a hó tűnik el a nap melegétől. A világ újra lélegzett, mint az az ember, aki álmából ébredt.

Csak egy nemzedék telt el, de újra csak a pusztulás fenyegetett. Az ember keze a maga által készített fegyverekkel még veszélyesebb lett. Tombolt a pestis, pusztítva a világot. Elment hát az ember unokája is a régi barlanghoz, ahol így szólt: Áldozati tüzet nem tudok rakni, elfelejtettem ősszüleim imádságát is, de azt tudom, hogy ez a barlang az a hely, ahol a mennyek Istene a világon könyörül. És Isten elfogadta ezt is: a világ fellélegezhetett, mert az unoka az ősatyák nyomdokain járt.

Az idő tovább telt, akkor élt a dédunoka. A világ újra csak úgy pusztult, ahogy egy ház szenved a gonosz bombáitól. A dédunoka pedig már csak ennyit tudott mondani: A régi barlangot nem tudom már megtalálni, a fák és növények elrejtették előlem. Nem tudom azt sem, hogyan kell áldozati tüzet gyújtani, és senki sem tanította meg nekem a régi imádságot.

¹³ Jan Duin: *Bij tijden. Uitgeverij Gooi en Sticht*. Hilversum 1990. 15.

Én már csak a történetet ismerem, hogy az összülők elmentek egy hegyi barlanghoz, meggyújtották az áldozati tüzet és irgalomért könyörögtek.

Isten pedig, aki mindent tud – és ez több mint elég – erre így szólt: Fiam, ez a történet elég nekem. Hiszen ahol nincsenek történetek, ott ember sincs már. A gyötrelem és szomorúság idejében, az eltűnt kedves, a meghalt apák és meghalt gyermekek idejében, a távol levő Isten idejében vajon nem a történetek tartották-e meg az embert? A történetek embe-
rekről. A történet Istenről. – A Szentírás ilyen történet.”

A stylized, handwritten signature or calligraphic mark.